

MUIZENWEEKEND

NOORDOOST-TWENTE

VERSLAG VAN EEN VELDWERK GROEPKAMP
4-6 september 2009

Rapportnummer 2011.013

Mei 2011

Uitgave van de Zoogdierverseniging – Veldwerkgroep

MUIZENWEEKEND

NOORDOOST-TWENTE

VERSLAG VAN EEN VELDWERK GROEPKAMP
4-6 september 2009

Auteur: Paul van Oostveen

Foto's: Herman Bouman
Guido Lek
Henk Mellema
Eric Thomassen

Uitgave van de Zoogdiervereniging – Veldwerkgroep

Rapport 2011.013 van de Zoogdiervereniging

Nijmegen, mei 2011

ISBN 978-90-79924-00-4

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Livetrap onderzoek	5
2.1 Methode en locatiebeschrijving	5
2.2 Vangsten	10
2.3 Foto's veldspitsmuizen	10
3 Braakballen	13
4 Conclusies en aanbevelingen	14
5 Dankwoord	15

1. INLEIDING

Van 4-6 september 2009 organiseerde de Veldwerkgroep van de Zoogdierverseniging, in samenwerking met de Zoogdier Werkgroep Overijssel (ZWO) een muizen inventarisatie weekend bij Denekamp, in het Noordoosten van Twente. Dit gebied bestaat uit kleinschalig cultuurlandschap, afgewisseld met beekjes en kleine bosgebieden. Van deze regio is bekend dat de veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*) hier voorkomt. Het kamp was dan ook vooral gericht op het vangen van deze soort en zo informatie te kunnen toevoegen aan de kennis over de verspreiding. Gegevens werden verzameld met behulp van live-traps. Daarnaast werd een aantal braakballen geplozen.

2. LIVETRAP ONDERZOEK

2.1 METHODE EN LOCATIE BESCHRIJVING

In totaal werden 262 livetraps uitgezet, van het type Longworth. De vallen werden de dinsdag tevoren reeds uitgezet (op 'safe') – behalve locatie G. De vallen werden vrijdagmiddag 'op scherp' gezet. Alle locaties kenden twee deellocaties, in het verslag weergegeven met nummer 1 en 2. Op de locaties A t/m F stonden de vallen in paren, in principe 10 paren per deellocaties. Op locatie A kwamen enkele vallen tekort en stonden 37 vallen, op de andere locaties 40 vallen. Op locatie G stonden 35 vallen, niet in paren, deze locatie werd pas vrijdag eind van de middag uitgezet en bij de eerste controleronde op scherp gezet. De afstand tussen de vallen/valparen bedroeg ongeveer 5 meter.

De vallen werden drie maal per etmaal gecontroleerd: 's ochtends vanaf 8.00, 's middags vanaf 16.00 en 's avonds vanaf 22.00. Er waren dus vijf controlerondes (voor locatie G vier).

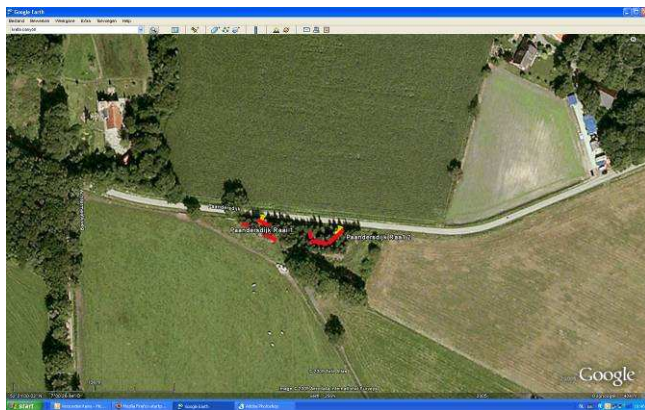
Het aas bestond uit een pindakaasmengsel met haverhout, een druif voor het vocht en meelwormen om de overlevingskansen voor de spitsmuizen te verhogen.

Hieronder volgt een beschrijving per raai, de Amersfoort-coördinaten van de locaties zijn tussen haakjes aangegeven. Onder elke beschrijving een luchtfoto van Google-maps waarin de vallocaties zijn ingetekend. Na de locatiebeschrijvingen volgt een kaart met het totaaloverzicht van de locaties.

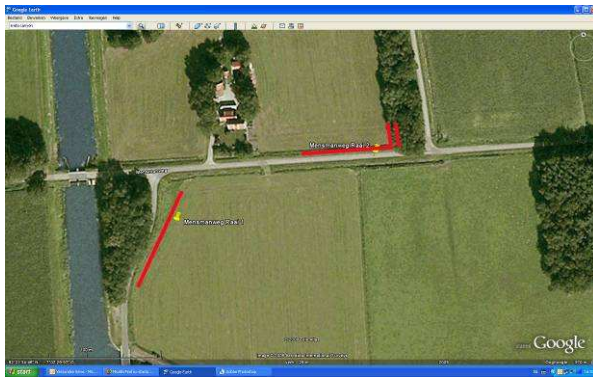
A. Austiberg (265-485)

A1 ruig braakland. Ongemaaid gras, bramen en jonge bomen, vochtig. Enigszins geïsoleerd in cultuurland. Expositie divers.

A2 ruig braakland. Idem, maar droog.

B. Bentheimerdijk
(267-487)

B1 grastalud dijk Omleidingskanaal. Hoog grastalud, hooilandkarakter. Naast intensief grasland en lokale weg op dijk. Expositie oost.

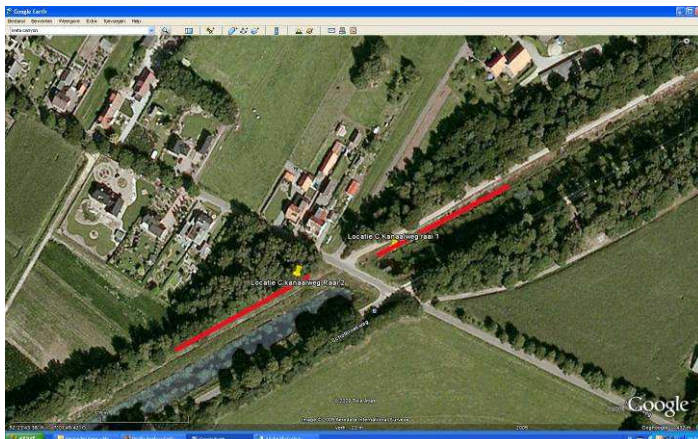
B2 greppeltalud en bosrand. Greppel langs weg met braam, expositie zuid. Steilrand langs bosstrook (loofbos), expositie west.

C. kanaal Almelo – Nordhorn
(266-490)

C1 kruidenrijke ruige heide. Steil noordelijk kanaaltalud met struikheide, brem, braam, grassen en kale grond. Expositie zuid

C2 bosrand. Bosrand van loofbos aan zandweg noordelijk langs kanaal. Veel braam. Expositie zuid

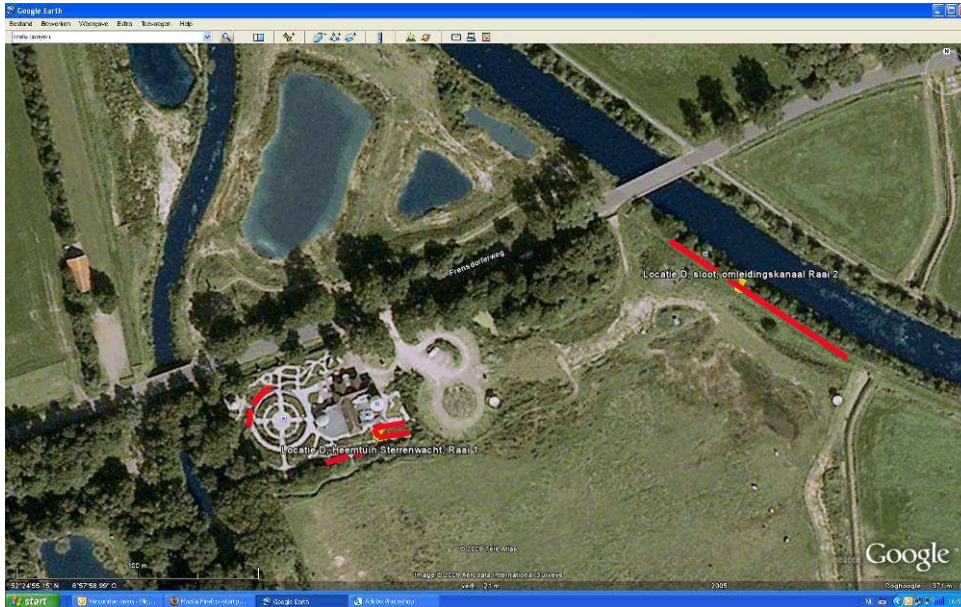
D. Sterrenwacht

(262-493)

D1 heemtuin. Planten en struiken in borders. Tuin omgeven door haag. Expositie divers. (x262386, y493068)

D2 struweelrand Omleidingskanaal. Ongemaaid gras in greppel met jonge wilgen langs kade van kanaal. In verbinding met andere ruige stroken en natuurbegrazing.

Expositie west. (x262511, y493145)

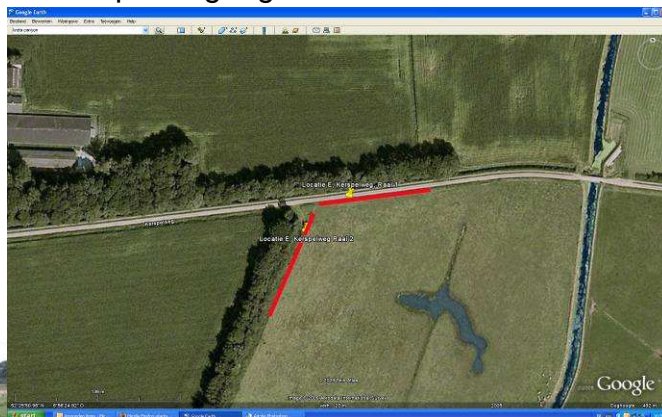

E. Ottershagen

(260-494)

E1 ruig grastalud zandweg. Ruig grasland op berm tussen zandweg en greppel. Expositie zuid

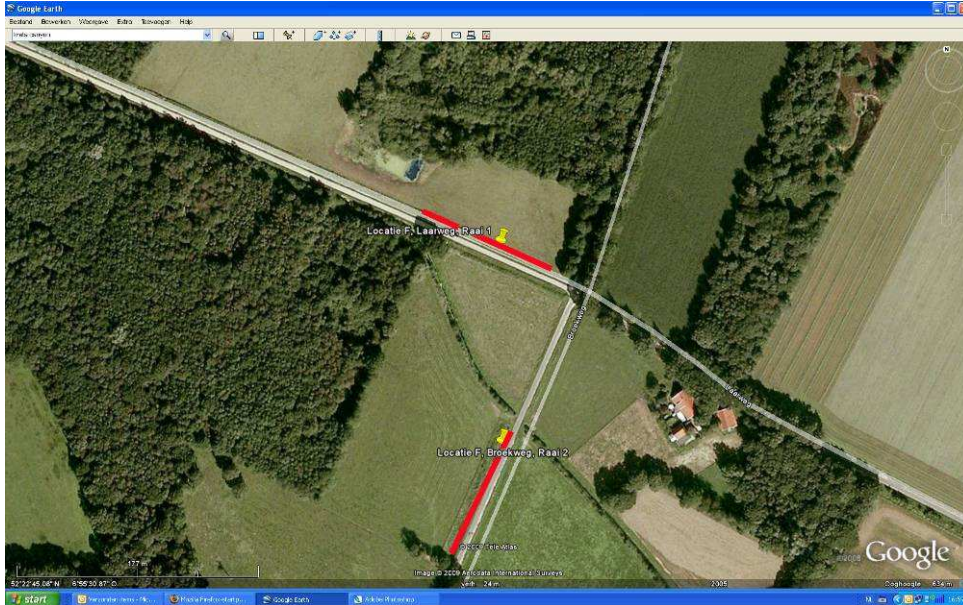
E2 ruige bosrand. Ruigte in open bosrand op overgang naar extensief beweid grasland. Expositie oost.

F. Voltherbroek
(259-488)

F1 ruige greppel. Ruig grasland tussen greppel en extensief beweid grasland. Langs halfverhard fietspad. Expositie zuid.

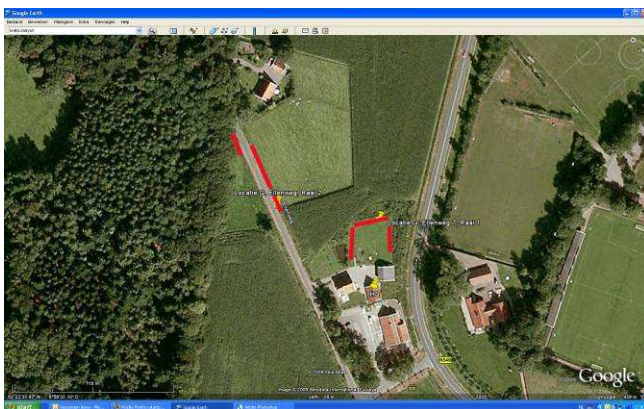
F2 vochtige ruigte. Ruige strook tussen beek en zandweg. Expositie meest west.

G. Kamplocatie. Ellenweg 7
(264-488)

G1 verwilderde tuin

G2 berm met greppel tussen weg en grasland

Kaart 1: vallocaties en braakballocaties

2.2 VANGSTEN

In totaal werden 257 muizen gevangen, verdeeld over zeven soorten: bosspitsmuis (*Sorex araneus/coronatus*), veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*), huisspitsmuis (*Crocidura russula*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), veldmuis (*Microtus arvalis*), aardmuis (*Microtus agrestis*), bosmuis (*Apodemus sylvaticus*).

De vangsten per locatie zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Het totaal aantal vangsten van veldspitsmuizen bedroeg 14, welke werden gevangen op vier van de zeven locaties.

<i>raainummer</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>totaal</i>
Bosspitsmuis		5	6	3		7	1	22
Veldspitsmuis			4	2	5	3		14
Huisspitsmuis							3	3
Rosse woelmuis	8	8	35	39	30		10	130
Veldmuis	5				2	1		8
Aardmuis	3					1		4
Bosmuis	8	14	31	18	4	1		76
TOTAAL	24	27	76	62	41	13	14	257

Tabel 1: vangstresultaten

2.3 FOTO'S VELDSPITSMUIZEN

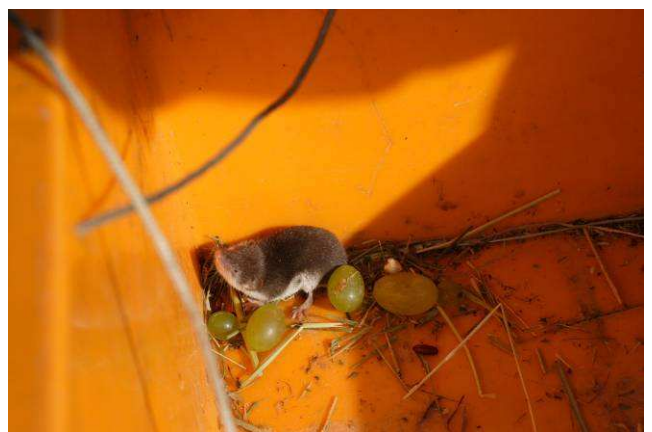
Van een aantal van de gevangen veldspitsmuizen (van verschillende locaties) zijn foto's gemaakt. Hierbij een selectie.

Veldspitsmuis van locatie F (foto's Eric Thomassen)

Veldspitsmuis van locatie F en bosspitsmuis (foto Eric Thomassen)

Veldspitsmuis op locatie C (foto's Henk Mellema)

Veldspitsmuis op locatie D (foto's Herman Bouman)

3. BRAAKBALLEN

Van twee locaties was braakbalmateriaal van de kerkuil beschikbaar, ouder materiaal en daardoor veel débris. Een deel van het materiaal is op het kamp geplozen, een deel daarna door Ger Snaak. De locaties zijn weergegeven op voorgaande kaart 1 (waarop ook de vallocaties zijn aangegeven).

In totaal werden 246 prooidieren geplozen, verdeeld over negen soorten. De resultaten zijn in onderstaande tabel weergegeven.

	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>Totaal</i>
Dwergspitsmuis	1		1
Bosspitsmuis (<i>S. araneus/coronatus</i>)	1		
<i>S.coronatus</i>	61	5	67
Waterspitsmuis	1		1
Veldspitsmuis	1	1	2
Huisspitsmuis		1	1
Rosse woelmuis	9	1	10
Veldmuis	89	59	148
Aardmuis	7		7
Bosmuis	1	8	9
Totaal aantal prooidieren	171	75	246

Tabel 2: *In de braakballen aangetroffen prooidieren*

In deze beperkte steekproef maakt de veldspitsmuis een kleine 1% van het aantal prooidieren uit.

Het schedelmateriaal van de veldspitsmuis alsmede een deel van het materiaal van de bosspitsmuizen is bewaard door Ger Snaak in zijn collectie.

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

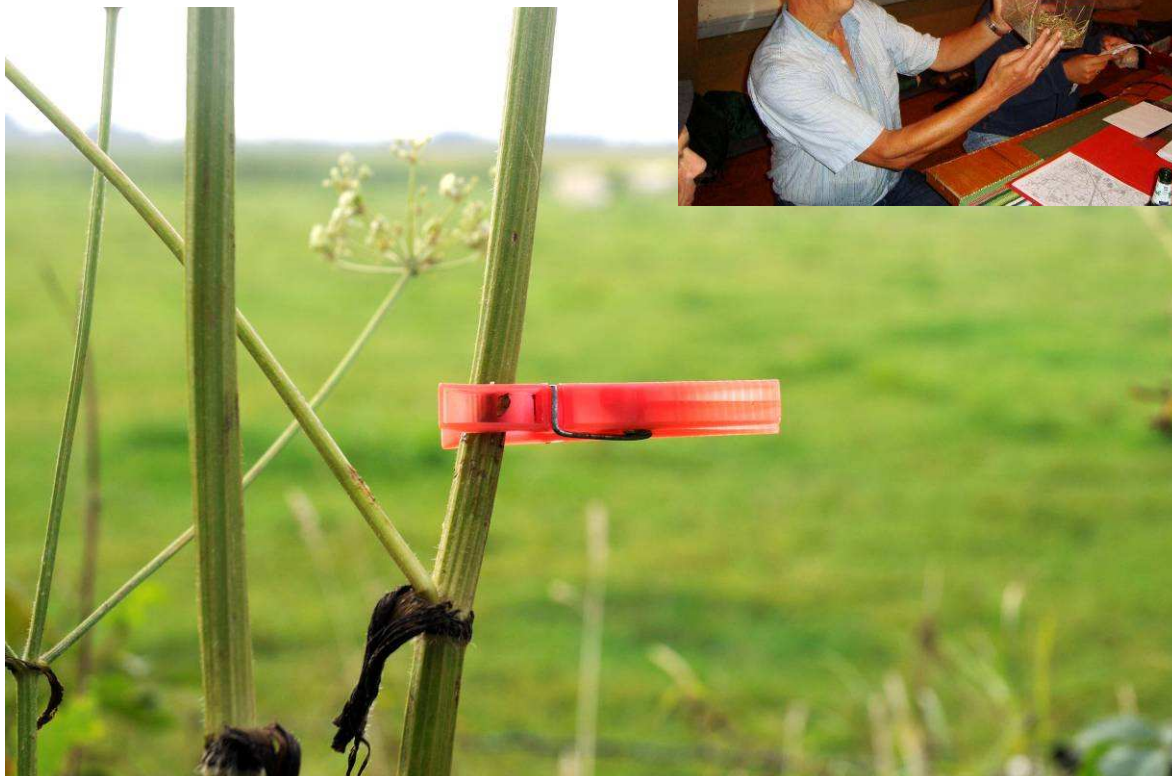
Het doel van het kamp was om de veldspitsmuis te vangen, dit is zeer goed gelukt. Het aantal vangsten van 14 (5% van het totaal) is hoog. Bovendien waren de vangsten op meerdere locaties: vier van de zeven, welke zich in drie verschillende 5x5 km hokken bevonden (28-38, 29-21 en 29-22).

Het kan natuurlijk zijn dat we geluk gehad hebben met de vangsten of een gelukkige hand van vallen plaatsen. Maar waarschijnlijker lijkt het dat de veldspitsmuis in het onderzochte gebied niet zeldzaam is. Dit wordt ondersteund door de braakbal analyse – zij het dat deze betrekking heeft op een relatief kleine steekproef. Uit braakbal analyses sinds 1992 van kerkuilen in de provincies Overijssel en Drenthe blijkt echter een vergelijkbaar beeld: van de ruim 125.000 prooidieren waren ongeveer 1.500 veldspitsmuizen, d.w.z. ruim 1% (informatie Ger Snaak).

Daarnaast werd de veldspitsmuis eerder ook diverse malen in de regio gevangen, zie o.a. een overzichtsartikel van Ger Snaak in Lutra (1-2), 1999.

In oktober 1991 werden bij een jeugdbondskampje in deze regio door auteur zelf op twee locaties veldspitsmuizen gevangen, in de 5x5 km hokken 28-38 en 29-31 (zie De Bosmuis 31(1), 1993).

De habitat waarin de veldspitsmuis tijdens het kampje is gevangen, was divers: kruidenrijke heide langs kanaal (locatie C), struweelrand met ongemaaid gras langs kanaal (locatie D), ruige berm met greppel tussen zandweg en beweid grasland (locatie E), ruige greppel tussen fietspad en extensief grasland (locatie F).

6. DANKWOORD

Tot slot een woord van dank aan degenen die met de organisatie van het kamp hebben geholpen: in de eerste plaats Henk Mellema als mede-organisator namens de ZWO. Daarnaast Ger Snaak, Cees Zoon en Albert Groot Beverborg voor het helpen uitzetten van de vallen en Ger Snaak voor het verzorgen van een lezing. Barbara Roessingh en Maarten Berris van de biologische landgoedtuinderij "de Witte Raaf" verleenden ons gastvrij onderdak.

En natuurlijk dank aan alle deelnemers: Hans Bekker, Herman Bouman, Albert Groot Beverborg, Raymond Haselager, Rob Koelman, Guido Lek, Henk Mellema, Kees Mostert, Paul van Oostveen, Piet Oudejans, Ger Snaak, Eric Thomassen, Maris Thomassen-Kuningas, Jeroen Willemsen en Cees Zoon.

